

Motion till riksdagen

1988/89:Ub610

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Högskolan

I den här motionen behandlas bland annat behoven av särskilda anslag för utrustning till högskolan. Vidare tas förslag upp om införande av en vetenskaplig grundkurs, strukturplaner för de nya högskolorna, högskolans internationalisering och doktorandtjänster. Dessutom begärs förslag om en viss uppluckring av linjesystemet.

Ökade satsningar på högskolan

Vpk lägger förslag i andra motioner som syftar till en ökad rekrytering av äldre studerande till högskolan. Vi lägger också förslag som syftar till att bryta den sociala snedrekryteringen till högre studier. Drivkraften bakom våra förslag är bland annat strävan till en rättvis fördelningsspolitik och insikten om vikten av att för högskolans egen skull bredda sin rekryteringsbas i tider av sjunkande ungdomskullar.

Offensiva satsningar på högskolan är av stor betydelse för hela nationens utveckling. Det handlar om nödvändiga investeringar för framtiden som syftar till en rättvis utveckling för hela landet och social tillväxt för bredare folklager än idag. Enligt vår mening finns det starka skäl att satsa mer på högskolan. Den urholkning som skett av anslagen under 80-talet leder ofelbart till en sämre kvalitet i grundutbildningen. En ytterligare effekt av dessa nedskärningar är att högskolan blir alltmer beroende av externa finansierare och att den långsiktiga planeringen försvåras. Detta kan inte få fortsätta.

Den krisartade utrustningssituationen måste brytas för att inte standarden i högskolans grundutbildning skall sjunka successivt. I år liksom tidigare är vpk berett att verka för högre utrustningsbidrag och vända den negativa utvecklingen. Vi har tidigare år föreslagit femåriga reinvesteringsprogram för högskolan. I avvaktan på riksdagens beslut om längre anslagsperioder för högskolan nöjer vi oss nu med att föreslå ett årsanslag för budgetåret 1989/90 om 200 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår.

Eftersom vi förutsätter att riksdagen kommer att fatta beslut om treåriga anslagsperioder till högskolan menar vi att det bör ankomma på regeringen att lägga fram förslag om ett flerårigt reinvesteringsprogram för högskolan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Vetenskaplig grundkurs och linjesystemets framtid m.m.

Kritiskt tänkande, vetenskapliga metoder och arbetsätt skall känneteckna den svenska högskoleutbildningen. Därför måste de studerande redan tidigt i

utbildningen tränas till att utveckla dessa färdigheter. Detta är nödvändigt för att utbildningen skall kunna leva upp till de högt ställda målen.

En konkret åtgärd för att höja den svenska högskolans vetenskaplighet och kvalitet är inrättandet av en vetenskaplig grundkurs. En kurs på upp till 20 poäng som är obligatorisk för alla examensutbildningar och som förslagsvis placeras i början av utbildningen. Kursen bör ge underlag och förutsättningar för ett kritiskt förhållningssätt till det som lärs ut. Därför bör kursen innehålla sådana moment som vetenskapsfilosofi och idéhistoria.

En presentation bör ske av olika vetenskapliga skolor generellt men även relaterade till de ämnen man läser i sin utbildning. Sådan kunskap bör skapa insikt om all vetenskaps relativitet, dess beroende av tids-, klass-, köns- och kulturella/geografiska förhållanden. Andra moment som kan tas in i en vetenskaplig grundkurs är t ex metodik och tvärvetenskap.

För en vetenskaplig grundkurs talar även internationaliseringsperspektivet. För att svenska studenter skall kunna tillgodogöra sig utbildningar utomlands måste de ha grundläggande kunskaper om de i det internationella vetenskapssamhället gängse teorierna.

För att ytterligare söka stärka kvaliteten inom grundutbildningen anser vi att det är dags att pröva vissa delar av dagens linjesystem. Det bör ifrågasättas ifall linjesystemet främjar de studerandes personliga intresse och om det svarar mot krav som ställs i en alltmer kunskapsintensiv och föränderlig värld.

Vi vill inte förkasta idén med utbildningslinjer men det bör undersökas om ett större poängtal än idag kunde disponeras friare av studenten inom utbildningen.

Vi inser självklart att utrymmet för fria poängblock varierar stort mellan olika utbildningslinjer. Frågan om fria poängblock har enligt vår mening också betydelse för högskolans internationalisering. Därför bör frågorna kring vetenskaplig grundkurs och linjesystemets framtid belysas i ett sammanhang. Eftersom vi bedömer det som önskvärt att dessa frågor belyses ur flera aspekter bör en parlamentarisk utredning tillsättas. En sådan utredning skulle också kunna leda till breda politiska lösningar.

Utvecklings- och strukturplaner för de nya högskolorna

De nya högskolorna spelar en viktig roll för att öka tillgängligheten till högre utbildning. De har därför stor betydelse inom regional-, social- och utbildningspolitiken. Intresset för att studera vid dessa högskolor visar att skolorna har en betydande utvecklingspotential. Dessa skolor har dock liksom de stora universiteten under en längre tid levt under ständig urholkning av de statliga resurserna till utbildningen.

Detta har bland annat lett till att man i flera fall fått sätta sin tillit till externa finansierare. Enligt vår mening kan detta vara ett hinder i långsiktigheten för verksamheten. Riksdagen har under hösten 1988 på initiativ av vpk beslutat utvärdera bland annat uppdragsutbildningen inom högskoleväsendet. Men det handlar inte bara om uppdragsutbildning i problematiken för externfinansiering utan det handlar om att grundutbildningen i vissa fall kan befaras bero på tillgång av externa medel. När det gäller den forskning som bedrivs vid de nya högskolorna är det otvivelaktigt så att denna så gott som

uteslutande är avhängig externa medel. Detta är enligt vår mening oroande ur flera aspekter.

Eftersom vpk är anhängare av att forskning skall kunna bedrivas även utanför de traditionella universiteten anser vi det viktigt att forskningsverksamheten vid de nya högskolorna lyfts in i ett nationellt perspektiv likaväl som den grundutbildning som där förmedlas. Det är av vikt att både utbildning och forskning vid landets högskolor och universitet håller en hög och likvärdig kvalitet. För att uppnå detta behövs ett utökat samarbete i syfte att knyta de nya högskolorna närmare den verksamhet som pågår vid de traditionella universiteten. Risken är annars att det uppstår två parallella världar inom den svenska högskolan åtminstone vad avser forskningsverksamhet. En sådan utveckling skulle vara olycklig eftersom grundutbildning och kvalitet i forskning är direkt beroende av varandra. Vi föreslår därför att särskilda medel anslås så att de nya högskolorna kan inarbetas politiskt i ett nationellt perspektiv. Lämpligen kan detta göras genom att högskolorna via dessa särskilda medel kan anordna konferenser, arbetsseminarier och bli att göra analyser för att klargöra t ex möjliga samsamarbetsområden skolorna emellan, samutvecklings- och egna möjligheter för utveckling av utbildning och befintlig samt framtida forskningsverksamhet. Det analys- och utvecklingsarbete vi nu föreslagit bör vara klart senast inför det forskningspolitiska beslutet 1993. Detta utesluter dock inte att resurser för viss forskning kan anslås till högskolor redan i samband med 1990 års forskningspolitiska beslut.

Riksdagen bör anslå 5 milj. kr. för det ändamål vi ovan nämnt. Anslaget kan fördelas av UHÄ till de högskolor som idag inte har fasta forskningsresurser.

Högskolans internationalisering

Under de allra senaste åren har frågan om högskolans internationalisering tenderat att bli ett knäböjande för några utbildnings- och forskningsprojekt inom EG. Projekt som inte alls saknar ideologisk överbyggnad. Det ingår exempelvis i utbildningsutbytet inom COMETT att söka öka arbetskraftens rörlighet. Ingenting talar för att inte sådana överliggande maktintressen också gäller högskola och forskning. Vi anser att detta bör sägas. Debatten om högskolan och EG måste föras inte bara utifrån önskan om ett allmänt utökat internationellt utbyte inom högskolan. I fallet EG handlar det tvivelslöst även om makt över utbildning och forskningsresultat.

Internationaliseringssträvanden av den svenska högskolan måste sträcka sig betydligt längre än till de i EG ingående västeuropeiska universiteten och forskningscentra.

Det är i och för sig viktigt att ha ett akademiskt utbyte med Västeuropa men Europa är betydligt större än EG. Den akademiska världen med dess forskningsgrenar i Sverige får inte begränsas. Det är varken den fria tanken eller Sveriges handlingsfrihet betjänt av.

Vi vill därför föreslå att ett särskilt anslag inrättas till UHÄ:s disposition om 5 miljoner kronor. Högskolor och universitet skall kunna ansöka om medel ur anslaget för internationaliseringsprojekt som söker sig utanför Norden och EG. Särskilt bör kontakter med sådana länder prioriteras mellan vilka de akademiska kontakterna idag är låga.

Mot. 1988/89
Ub610

Forskarutbildningen

Mot. 1988/89

Ub610

För att säkerställa rekryteringen till forskarutbildning måste de studerandes sociala situation förbättras. Vi bedömer situationen som särskilt allvarlig mot bakgrund av de allmänna problem som kommer att uppstå beträffande rekryteringen till högskolan.

Det är nödvändigt att hårdare hävda principen att utbildning är en viktig samhällsinsats och en investering för framtiden. Inte minst gäller detta forskarutbildning.

Vi anser att den sociala tryggheten kan ökas genom omvandling av utbildningsbidragen till doktorandtjänster.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att ytterligare doktorandtjänster inrättas genom omvandling av utbildningsbidrag.

Regeringen beräknar att antalet doktorandtjänster kommer att öka med ca 250.

Vi har inget att erinra mot regeringens förslag i nuvarande läge. Dock menar vi att det är angeläget att omvandlingen av utbildningsbidrag till doktorandtjänster påskyndas.

Vpk föreslår därför att regeringen senast i samband med 1990 års forskningspolitiska proposition lägger förslag om en total omvandling av utbildningsbidrag till doktorandtjänster.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen, till inredning och utrustning vid högskoleenheterna för budgetåret 1988/89 bil.10 I2 anvisar 200 milj. kr. utöver regeringens förslag,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett flerårigt reinvesteringsprogram för högskolan,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vetenskaplig grundkurs och fria poängblock,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklings- och strukturplaner för de nya högskolorna,
5. att riksdagen till Universitets- och högskoleämbetet bil.10 DI för budgetåret 1988/89 anvisar 5 miljoner utöver regeringens förslag,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högskolans internationalisering,
7. att riksdagen till vissa särskilda åtgärder inom högskolan bil.10 D6 för budgetåret 1988/89 anvisar 5 milj. kr. utöver regeringens förslag,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om doktorandtjänster.

Stockholm den 20 januari 1989

Mot. 1988/89

Ub610

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Ylva Johansson (vpk)